

NIJZ Nacionalni inštitut za javno zdravje

MLADOSTNIKI: UPORABA PREPOVEDANIH DROG IN PREVENTIVA

Andreja Drev

KRITIČNO OBDOBJE ZA INICIACIJO KONOPLJE

Številne raziskave kažejo, da sta zgodnja (12-14 let) do pozna (15-17 let) adolescenca še posebej kritično obdobje za iniciacijo psihoaktivnih snovi.

Tipično obdobje za iniciacijo konoplje sega v obdobje *pozne* adolescence in doseže vrh v zgodnji odraslosti.

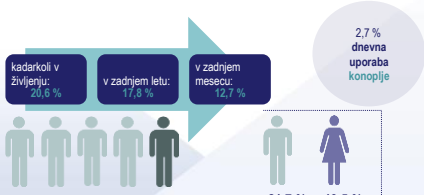
NIJZ

Z ZDRAVJEM POVEZANA VEDENJA V ŠOLSKEM OBDOBJU (HBSC 2018): UPORABA KONOPLJE MED 15-LETNIKI

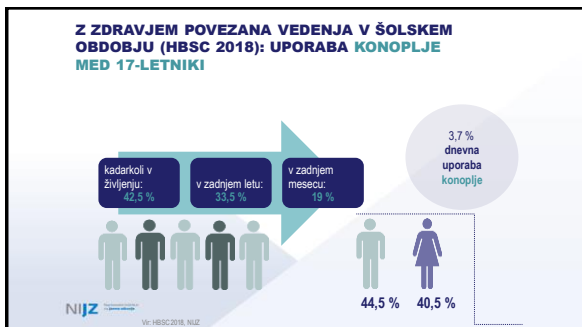
kadarkoli v življenju: 20,6 %
v zadnjem letu: 17,8 %
v zadnjem mesecu: 12,7 %

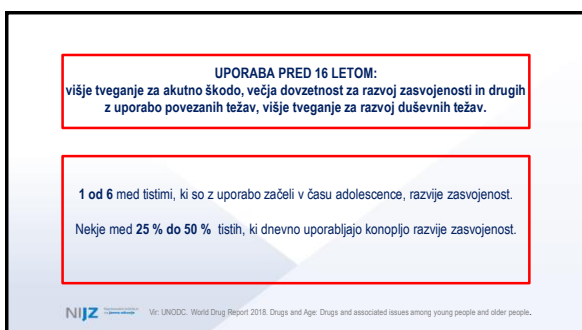
2,7 % dnevna uporaba konoplje

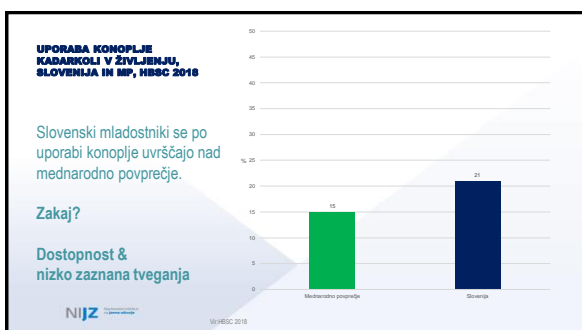
21,7 % 19,5 %

NIJZ HBSC 2018, NIJZ

HBSC 2018

63 % 17-letnikov in 49 % 15-letnikov ocenjuje, da lahko pride v naslednjih 24 urah do konoplje lahko ali zelo lahko

Poleg tega slovenski mladostniki zaznavajo redno uporabo konoplje kot tveganje v manjšem odstotku kot dijaki v večini drugih sodelujočih držav (ESPAD 2019).

NIJZ | Vsi ESPAD Report 2019 HBSC 2018, avtor: Klavdija in sod. 2019

OKOLJE

KAKŠEN VPLIV IMA OKOLJE NA POSAMEZNIKOVA PREPRIČANJA, STALIŠČA IN VEDENJE?

← FIZIČNO OKOLJE # SOCIALNO OKOLJE →
 dostopnost socialne norme in stališča

- „normalizacija rekreativne uporabe drog“
- vse več pobud za legalizacijo uporabe konoplje, v porastu so miti glede njenih pozitivnih učinkov, permissivni odnos staršev
- večja dostopnost prepovedanih drog (cena, čistost, splet, količine)

NIJZ

RAZNOVRSTNOST IZDELKOV IZ KONOPLJE

Marihuana in hašiš (smola) – še vedno najpogostejše uporabjeni obliki konoplje, vendar vsebnost THC višja kot v preteklosti

Na črnem trgu so na voljo tudi konopljna olja, sintetični kanabinoidi, izdelki iz konoplje in kanabinoidov, ki se uporabljajo v zdravstvene namene, izdelki iz CBD in izdelki z nizko vrednostjo THC

V zadnjih letih se v EU pojavljajo tudi ekstrakti iz konoplje (vsebnost THC 70 -): vosek, smole

KONTEKST UPORABE

KDAJ MLADOSTNIKI UPORABALJAJO KONOPLJO?

KO SO ZUNAJ IN SE ZABAVAJO
KO SO V DRUŽBI
OB POSEBNIH PRILOŽNOSTIH

Vr: Makmir J. Mladinski center NG: O življenjskem slogu in (veganih vedenjskih) otrok in mladih v Novi Gorici

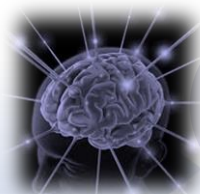

HBSC 2018 17-letniki	SKUPAJ	FANTJE	DEKLETA
Kokain	4,1	5,7	2,5
Ekstazi	4,6	6,0	3,2
Zdravila	4,4	5,0	3,8
Čudežne gobice	4,2	6,0	2,4
Amfetamin	3,8	4,9	2,6
Inhalanti	3,6	4,5	2,6

Vr: HBSC 2018, NIJZ

ZAKAJ SO DROGE PROBLEM?

Droge
možgane
„ugrabijo“
in se postavijo
na sam vrh
motivacijske
lestvice

<https://www.youtube.com/watch?v=pBdqPfyartU>

L'addiction - Nuggets

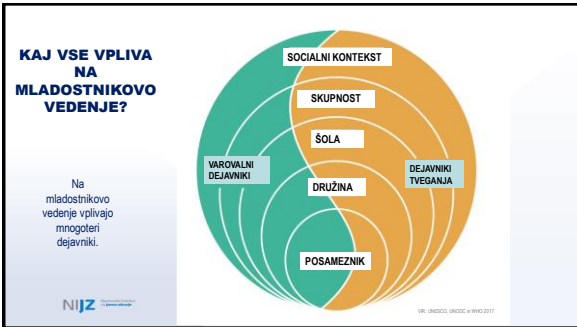

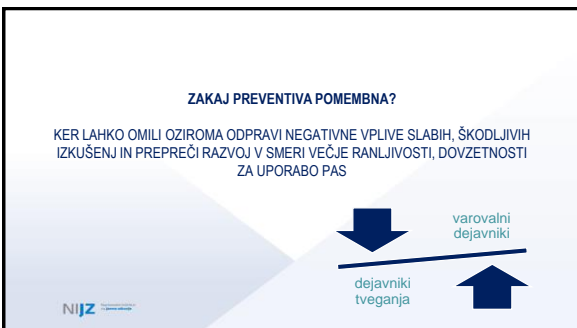
NISO VSI MLADOSTNIKI ENAKO DOVZETNI OZ. RANLJIVI ZA UPORABO PAS IN RAZVOJ ZASVOJENOSTI, AMPAK SE V TEM RAZLIKUJEJO

KAJ VPLIVA NA TO?????

VAJA

Revolution train
<https://www.revolutiontrain.cz/en/projekt.php>

Glasovanje
www.menti.com

NIJZ

PREVENTIVA V ŠOLI

Šolski kurikulum
 Šolska klima
 Šolske politike/pravila

ŠOLA

NIJZ

CILJI GLEDE NA (NE)UPORABO

<p>NI UPORABE PAS</p> <p>preprečevati začetek uporabe odložiti začetek uporabe v kasnejše obdobje</p>	<p>EKSPERIMENTIRANJE OPAČNA UPORABA PAS</p> <p>zmanjšati uporabo PAS zgodnje intervencije preprečevati posledice</p>	<p>REDNA, TIEGANI UPORABA PAS</p> <p>spremljanje, kratke intervencije, napolitev na zdravljenje preprečevati in zmanjševati posledice uporabe</p>
PREVENTIVA		ZMANJŠEVANJE ŠKODE, ZDRAVLJENJE

NIJZ

VER: UNIBCO_0903C-01-0103-2017

VSEBINE GLEDE NA (NE)UPORABO I.

Vsebina preventive – ko še ni uporabe

Psihoaktivne snovi oz. prepovedane droge se ne omerjajo (lahko bi sprožile radovednost, napačno percepcijo, da jih vrstniki uporabljajo)

Krepitev različnih osebnih in socialnih veščin, ki podpirajo zdrav čustven in socialen razvoj:

sprejemanje odločitev, spodbujanje k objem usmerjenega vedenja, medosebni odnos, reševanje težnj, soočanja z neprijetnimi situacijami v vsakdanjem življenju na zdrav način, samonadzor in nadzor impulzov, odpornost, socialno zavedanje, komunikacijske spretnosti

Krepitev različnih varovalnih dejavnikov: krepitev starševskih veščin, povezanost s šolo, doseganje boljše klime v razredu

Primeri učinkovitih preventivnih programov

Neverjetna leta
Kreptev družin

Igra lepega vedenja „Good behaviour game“

To sem jaz

NIJZ Nacionalni inštitut za javno zdravje | VR_000220_000202_000001_001

VSEBINE GLEDE NA (NE)UPORABO II.

Vsebina preventive – ko nastopi uporaba

Med ali po tipični starosti prve uporabe

Specifična znanja in stališča glede uporabe drog:
dijaki raziskujejo različne vidike:

- prepričanja o tem, kako razširjena je uporaba p. drog med vrstniki
- percepcija tveganj proti percepciji koristi
- kajalna so pričakovanja, povezana z uporabo drog
- socialni vplivi na uporabo drog (štružina, mediji, vrstniki)
- razvoj oz. krepitev veščin kritičnega mišljenja in odpornosti proti različnim vplivom
- posledice in škoda, ki jo povzroča uporaba p. drog

Primeri učinkovitih preventivnih programov

Izštekani

Vzgoja za zdravje – delavnica za PAS

Zgodnja intervencija (CPO)

NIJZ Nacionalni inštitut za javno zdravje | VR_000220_000202_000001_001

ŠOLSKA PRAVILA/POLITIKE IN ŠOLSKA KLIMA

POZITIVNI VPLIV

Jasna šolska pravila/politike glede PAS:

- vrste PAS, ki jih pravila naslavljajo, lokacije in priložnosti
- zmanjševanje dostopnosti do PAS
- pozitivno sankcioniranje kršitev pravil (npr. napotitev na svetovanje)

Šolska klima podpira pozitivni šolski etos, **dobro povezanost s šolo** (zavezanost šoli, občutek pripadnosti, pozitiven odnos z učitelji, pozitiven odnos s sošolci, sodelovanje v šolskih dejavnostih in.), **dobre medosebne odnose** (dobri izidi na področju duševnega zdravja, učnega uspeha in (ne)uporabe PAS)

Šolske norme & odnos osebja do PAS

BREZ VPLIVA ALI ŠKODLJIVI VPLIV

Kaznovalna naravnost ob kršitvi pravil/politik s področja PAS

Naključno testiranje

Dejavniki tveganja: nizka povezanost s šolo = večje tveganje za težave v duševnem zdravju ter uporabo PAS, izostanki iz šole, „spiciranje“ šole, slab šolski uspeh, ponavljanje nizko zaznana podpora učitelja, odsotnost jasnih šolskih pravil glede PAS, vrstniki, ki uporabljajo PAS, nasilje s strani vrstnikov

Vir: (Bračič, 2012); (Bračič & (Bračič 2017); (Bračič, 2018); (Kavčič in Dovič, 2016); (Kavčič, 2018); (Zupančič, 2018)

	Srednje otroštvo	Zgodnja adolescence	Adolescenca
	Osebnostne in socialne veščine	Preventiva, ki temelji na učenju socialnih kompetenc in vplivov	
	Program za učinkovito upravljanje razreda		Nasvetovanje individualnih ranljivosti
	Politike za hranjenje otrok v šoli	Program, ki krepi povezanost s šolo	Šolske politike/pravila na področju PAS

NIJZ

KAJ DELUJE IN KAJ NE? VSEBINA

DA	NE
Sprejemanje odločitev, komuniciranje in reševanje problemov	Zgolj podajanje informacij o posameznih prepovedanih drogah, ki lahko privede do tega, da so učenci/dijaki bolj informirani uporabniki
Uporaba in učenje osebnih in socialnih veščin, odnosi z vrstniki in odgovornost	Zastrafajoči prizori uporabe drog in uporabnikov, čustvene osobne izpovedi, glamurizirano predstavljanje uporabe drog – je „kul“, filmi (programi, ki vzbujajo ravnodostnost glede PAS, izkušnja uporabnika ni tako zastrafajoča)
Samoučinkovitost in asertivnost	Pričevanja bivših uporabnikov drog
Spreminjanje napačnih prepričanj glede odstopka/števila mladoštrikov, ki uporabljajo PAS in odnosa do PAS (normalizirano učenje, spodbujanje kritičnega mišljenja)	Zgolj osredotočanje na krepitev samozavesti in čustvenem izobraževanju
Podpora učnim navadam in akademski uspešnosti	
Novo znanje (vpliv PAS na razvoj možganov)	